



# **GOI-YAKINTZA'runtz urbiltzeko naye an euzkeraz egindako u ats txikiak: ZENTZUMENA - GOGAMENA - ASMAMENA**

Au eko atalean oldozmenaren ga antzia oa erazi dugu, bai ta oldozmenetik oldozpena nola dato en, bai ta bi oyetatik oldozketa ere nola sortzen dan. Eta guzia gizonaren adimenenan ari -izateko dagoen bide bikaña adierazteko.

Adimenaren ari-izate ortan ba-dagoz beste azpegiak, begiratzeko ta aztertze oso egokiak diranak, bea ak ere gure gogo-bizia obeto ikusi ta ulertzeko. Bertan auetxek ditugu: Zentzumen, gogamen, asmamen, ulermen eta ezagumen; guziak adimenaren eta oldozmenaren beste almenak bezela ikusi ditzakegunak, eta ororen artean gure gogo-biziaren edapena nolako zabala dugun oartzeko. Begira ditzagun guztiak bat-banaka, oro alik eta ongienik ateman al-izateko.

ZENTZUMENA. Zer ote da zentzumena?, gure baitan erabiltzeko dugun zentzumena? Onela edo guzien aldetik onartzen danez: Ona gaitzetik eta egizkoa gezu ezkotik ongi bereiztea; bai ta bi asmo edo gogayak alka enganako azpegian ikustea. Eta esan-nai ortan gizonarentzat zentzumen zuzena izateak duen ga antzia garbi agertzen da.

Jakiña, zentzumena zuzena izan diteke baña oke a ere, zentzumena gure adimenean oldozmena bezela sortzen ez talako; oldozmena adimenean bitartekorik gabe gertatzen da edo gerta diteke; zentzumena ez. Zentzumena ari-izateko, ona ta gaitza, egia ta gezu a bereizteko, asmo edo gogayak ere izatea ezinbestekoa zayo, oyei buruz yardutea berarentzat bea -bea ezkoa dalako; eta ortatik sortzen da zentzumena zuzen ala oke a izan al-izatea. Beraz, gure baitan dagoen adimena ta oldozmena ezinbestekoak ditugu zentzumena jokoan ibiltzeko; baña ez ori baka ik, gure baitan eta guregan ez dagoen beste azpegiak noraezekoak ditugu zentzumena gertatu al-izateko; ta of auxe ere agertzen zaigu garbi: gure baitan dagoen almenak eta oyen lekorean eta gugandik at dagoen beste gogayen artean sortu diteken alkartasuna, zentzumenaren-bitariez burutzen dana. Ta zentzumenetik zentzuna ta zentzua bere egipenak bezela sortzen zaizkigu, zentzuna adiña bezela ta zentzua oarmena legez.

Goazen orain GOGAMEN'aren almena ikustera:

Gogamena oldozmenetik sortzen dan egipena dugu, zuzen-zuzen eta ezinbes-

tekoa bezela dato ela; ta egipen berberak ez diran bi almen oyek ain alkarturik agertzen diralako, ba-dirudi biak gauza bera dirala, ta sa i bi izen oyen bidez, oldozmenarena dana adierazten da. Baña guzia zeatzez begiratu ezkeru, garbi agertzen da oldozmena adimenetik sortzen dala ta gogamena oldozmenetik.

Oldozmenean, noski, goi-goyeneko almena ikusten da, ta gogamena almen ortatik dato en egipen bat legez. Eta egipen ori, enurarik gabe, auxe da: oldozmena gai berezi guztiai buruz erabiltzea, oso egokia zayon jokeraz. Beraz, oldozmeneko gai bakoitzean eta guztietan erabiltzekoa dugu gogamena; ta jokera oyek, ziñez, gure baitan sortu ta erabiltzen dirala ateman bea da. Jakiña, gure baitan dagozen almen oyek eta beren erabiltzea, gure baitan egon a en, guregan eta gugandik at izan ditezken beste egipenak so erazi ditzakete; baña oyek beste azpegiak dira lengoetatik ateratzen diranak lengoetakoekin bat egin gabe; ta o ela lenengoak diran bi oyek, ots, oldozmena ta gogamena gure baitan baka ik dagozenak ditugu, eztabaidarik gabe.

Guzti au esateko gure gogamena erabilli dugu, arean; baña beti oldozmenaren asmoaz nastu gabe; ta orixe gerta diteke gure baitan burutuko ditugun gogamen guztietan; eta gogamenaren egipenean beste azpegi auk ere oaf ditzakegu: gogartea edo gogarketa, ots, gogamenaren ari-izatea bezela; gogaera, ots, gogamena nola burutzen duguna; gogaketa, ots, gogamenaren egipen zeatza; gogalpen, ots, gogamenaren edatzea bezela, gogapen ere dei dezakeguna; gogartu, ots, gogamenaren erabiltzea.

ASMAMENA. Begiraten ja ai gaitzke. Zer da, baña asmamena?; geron ustez onela begira dezakegu: gogamenaren edapena bezela, gogamena erabiltzearen egipena lez. Ongi ateman ditekenez gure gogo-almen guziak beste batengandik sortzen dira gure baitan beti. Ba-dugu oldozmena, bera erabiltzean bereala sortzen da gogamena ta u engoan, bereala, asmamena.

Asmamenaren bidez, gogamenak so erazten dituen asmoak, gogayak, alde guztietatik begiraten ditugu, onak ala txafak, egokiak ala ezegokiak, onartzeko ala astantzeko ote diran ongi oartzeko. Ta berezkuntza oyek egitea, guretat, gure gogo-biziarentzat ain bea a zaigularik, o ela begira dezakegu asmamenaren lana nolako ga antziduna dan gure bizirako, gure gogo-bizirako batik bat, goi-goyenean eramateko ta o ela eusteko ere, zentzundunak geranez o ela ja aitzeko ta mail ortatik, iñola ere, beeratzeko.

Jakiña, gure asmamenak bide oke a be a dezake, ta orduan elduko dan ondorioa guretat guztiz kaltega ia izan diteke; baña o ek ez dio ezer kentzen asmamenaren almenari, ta au gogo-egipen bat bezela baka ik begira dezakegu beti, onerako ala gaitzerako erabillita izango ote dan gogoratu gabe, ots, bere goiko izaeran ikusten; ta o ela gure adimenetik sortutako ondorio guztia berezkoa bezela.

Oldozmen, gogamen eta asmamenetik beste zerbaitera eldu gaitzke; noski, asmo ta gauzak ulertzeko ta ezagutzeko, ta ondorioaz guziak buruz zerbait, asko ala gutxi, jakiteko. Onela gogo-kate o en azken estunetara eltzen da: ulertzeraño, ezagutzeraño ta jakiteraño. Ba-ditugu, beraz, gure baitan beti beste iru almen auk: ULERMENA, EZAGUMENA ta YAKINTASUN. Egitan, ulermenean eta ezagumenean dago almena, ez yakintasunean; auxe azken elburua bezela agertzen zaigu, aipatutako almen guztietatik eto ia bezela. Ta yakintasun ori, benetan, gure baitan gertatzen dan egipena dugu; arean, gero, yakintasun o en bitartez guregan eta inguruan so ditezken beste egipenetara igaro gaitzke, yakintasun ori gure bizirako egokitasunez erabiltzean; baña emen geron baitan baka ik gertatzen dan izaera bezela begiratzea dugu naikoa, geron baitan edatzen dan neulan eta egokeran yarduteko.

Bea a zaigu ulermena, ezagumena ere so dedin, auxe lenengotik ateratzean, ta biak oso alkartuta bezela agertzen diralarik; bai, beaf-bea a zaigu ulertzea

geron baitan ezagumena ere izateko, ezinbesteko ondorioa lez; eta bietatik, azkenez, yakintasuna lortzeko.

Gogai guzti auek erabiltzean, garbi atera dezakegu geron baitan dagoen gogo-bizia nolako zabala dan, eta ziñez oyen bitartez betetzen dugu egokienik gure barneko bizi ori, geron baitan daramagun goi-goyeneko bizi yaukal ori. Ta guztia o ela begiratzean, beste ondorio au be atera dezakegu: gizonaren tasuna berebizikoa dala, beste bizidun guztiengandik oso goratua dagoela oartzean. Eztago, beraz, ludi ontan beste izaki goituagoa, ta ortik be bere duintasuna nolako nabarmendurik dala ere begiratzekoa dugu. Ta gizonak, guzti ori oartu ondoren, onartu bea du zearo, bere bizian barna duintasun ortan irauteko alegin aundienak bete egin bea dituela, egokia zayonez ongienik bizi-izateko.

Orain arte begira ta aztertu ditugun gogo-almenak, argi agertzen danez, geron baitan bizi dirala, ez guregan, itza izanezik, au galga bietan ari-izan ditekela, ateman dezakegu ongi. Alakotz, egokia da ta izateko ere, giza-izaeran ezberdiñak diran bi mail dagozela izaera ori osotzean, geron baitan eta guregan, bakoi-tari dagokion eraz, oartu ditezkenak. Ezta esan bea ik bi galga oyen artean alkartasun aundia dagoela, ta bea a izango zaigu beti alkartasun ortatik so diteken nolabaiteko nastean ez sartzeko, noiz edo noiz oso e az izango eztana; o engatik a eta aundiaz yardutea izango zaigu noraezekoa, asmo guztiak alik eta garbienik ikusi al-izateko. Orixe izango da beti guztiortzat ari-izateko baldintza bea a, gero ta au erago eldu gaitzken.

**U estarazu'ta Andoni**

